

ВУЧОНЫЯ БЕЛАРУСІ
SCIENTISTS OF BELARUS

АЛЯКСАНДР АЛЯКСАНДРАВІЧ КАВАЛЕНЯ
(Да 80-годдзя з дня нараджэння)

14 сакавіка 2026 г. адзначыў свой 80-гадовы юбілей вядомы беларускі вучоны і арганізатар навукі, доктар гістарычных навук, прафесар, акадэмік Аляксандр Аляксандравіч Каваленя. Яго навуковая спадчына ўражвае, пра што яскрава сведчыць падрыхтаваная Цэнтральнай навуковай бібліятэкай імя Якуба Коласа НАН Беларусі выстава яго прац¹.

Аляксандр Аляксандравіч Каваленя нарадзіўся ў гарадскім пасёлку Капыль Мінскай вобласці ў сям’і настаўніка і хатняй гаспадыні. У вялікай і дружнай сям’і было шасцёра дзяцей: чатыры хлопцы і дзве дзяўчынкі. Спачатку ў сям’і былога партызана і партызанскай сувязной (якая, рызыкуючы жыццём, выконвала баявыя заданні), а затым у школе ў А. А. Кавалені сфарміраваліся цэльнасць характару, яго пастаянная прага да ведаў, настойлівасць і працавітасць. У 1962 г. пасля заканчэння дзевяці класаў ён паступіў у Мінскае ПТВ № 23, якое скончыў

на выдатна і атрымаў спецыяльнасць слесара. Навучанне ў прафесійным вучылішчы юнак сумяшчаў з вучобай у школе рабочай моладзі, актыўна ўдзельнічаў у грамадскім жыцці. Заняткі ў аэраклубе і радыёшколе паўплывалі на тое, што пасля прызыву ў Савецкую Армію яго накіравалі ў элітныя дэсантныя войскі. У 1968 г. ён быў дэмабілізаваны ў званні сяржанта і адразу працягнуў працу на будоўлях Мінска.

Толькі ў 24 гады (у 1970 г.) Аляксандр Аляксандравіч паступіў на гісторыка-геаграфічны факультэт Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя М. Горкага. У інстытуце актыўна займаўся грамадскай дзейнасцю, працаваў у студэнцкіх будаўнічых атрадах у Карэліі, Сібіры, на будоўлях Беларусі. Выкладчыкі і сябры паважалі сціплага і працавітага студэнта, неаднаразова выбіралі яго старшынёй прафсаюзнага бюро факультэта, з 1974 па 1979 г. ён узначальваў студэнцкі прафсаюзны камітэт інстытута, праца якога неаднойчы адзначалася сярод лепшых ВНУ Савецкага Саюза.

Прага да навуковых даследаванняў прывяла А. А. Каваленю ў аспірантуру кафедры гісторыі КПСС Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя М. Горкага (1979 г.). З гэтага часу пачала імкліва развівацца яго навуковая дзейнасць. Са снежня 1982 г. Аляксандр Аляксандравіч працаваў на пасадзе асістэнта кафедры гісторыі КПСС Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя М. Горкага. У 1983 г. пад кіраўніцтвам таленавітага вучонага, выдатнага чалавека, доктара гістарычных навук, прафесара Аляксандра Мікалаевіча Мацко ён абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Идейно-политическая работа подпольных партийных организаций КП(б)Б в партизанских зонах».

У маі 1987 г. А. А. Каваленя быў абраны на пасаду дацэнта кафедры гісторыі КПСС Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя М. Горкага. З 1983 па 1991 г. ён з’яўляўся членам

¹ Падчас падрыхтоўкі артыкула выкарыстаны матэрыялы кнігі: Акадэмік Аляксандр Аляксандравіч Каваленя: да 80-годдзя з дня нараджэння / Нац. акад. навук Беларусі; Ін-т гісторыі; уклад. І. У. Жылінская; рэдкал. В. Л. Лакіза [і інш.]. – Мн.: Бел. навука, 2026. – 444 с.: іл.

Рэспубліканскага каардынацыйнага савета па распрацоўцы праблем гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. З 1987 г. падтрымліваў цесныя сувязі з аддзелам ваеннай гісторыі Інстытута гісторыі НАН Беларусі, удзельнічаў у распрацоўцы дзяржаўных праграм фундаментальных даследаванняў нацыянальнай гісторыі па заданнях «Акупацыйны рэжым на Беларусі ў ваенныя гады: гісторыка-параўнальны аналіз (1915–1921 гг., 1941–1944 гг.)», «Беларусь у гады Другой сусветнай вайны», а таксама ў падрыхтоўцы калектыўнай працы «Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны: пытанні гістарыяграфіі і крыніцазнаўства» (1999). У 1994 г. А. А. Каваленя быў залічаны ў дактарантуру, у 1996 г. абраны загадчыкам кафедры айчыннай і сусветнай гісторыі Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя М. Танка. Пад яго кіраўніцтвам калектывам кафедры рэгулярна праводзіліся навукова-тэарэтычныя і навукова-практычныя канферэнцыі, прысвечаныя юбілеям Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне, выдаваліся зборнікі тэзісаў і матэрыялаў. Пры актыўным удзеле Аляксандра Аляксандравіча былі распрацаваны канцэптуальныя падыходы арганізацыі гістарычнай адукацыі студэнтаў негістарычных спецыяльнасцей, падрыхтавана праграма курса «Гісторыя Беларусі ў кантэксце сусветнай цывілізацыі», спецкурсы «Гісторыя маладзёжнага руху», «Маладзёжны рух на акупіраванай тэрыторыі Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны», «Вялікая Айчынная вайна савецкага народа».

Станоўчую ацэнку навуковай грамадскасі атрымалі выдадзеныя ім манаграфіі і вучэбныя дапаможнікі, падрыхтаваныя з улікам новых метадалагічных падыходаў у выніку дзясяткаў гадоў працы ў архівах і бібліятэках, шматлікіх сустрэч і гутарак са сведкамі гістарычных падзей. Манаграфія А. А. Кавалені «Беларусь у гады Другой сусветнай вайны (1939–1945)» (1996) была адзначана прэміяй і Дыпламам лаўрэата конкурсу Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя М. Танка за 1997 г. Вынікам руплівага пошуку даследчыка стала манаграфія «Прагерманскія саюзы моладзі на Беларусі. 1941–1944. Вытокі. Структура. Дзейнасць» (1999). У 2000 г. па гэтай тэме А. А. Каваленя абараніў доктарскую дысертацыю, якая ўнесла важкі ўклад у навуковае вырашэнне адной з самых складаных і вострых праблем айчыннай гісторыі перыяду Другой сусветнай вайны. У 2004 г. яму было прысвоена навуковае званне прафесара. Падрыхтаваны пад кіраўніцтвам Аляксандра Аляксандравіча па даручэнні Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь вучэбна-метадычны комплекс «Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны)», які ўключае праграму, падручнікі для ВУ і сярэдніх агульнаадукацыйных устаноў, даведнік, рабочы сшытак, хрэстаматыю, дапаможнік для настаўніка, прызнаны лепшым сярод краін СНД. У рэцэнзій вядомага расійскага гісторыка У. А. Нявежына адзначана, што вучэбна-метадычны комплекс «можна кваліфікаваць як адну з удалых спроб давесці да маладога пакалення, уваходзячага ў жыццё, праўду пра Вялікую Айчынную і Другую сусветную войны, пра гераічную і самаадданую барацьбу свабодалюбівых народаў супраць спрадвечных ворагаў цывілізацыі». Але самай высокай адзнакай гэтай тытанічнай працы з'яўляюцца шматлікія падзякі ад настаўнікаў і ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны.

Зварот А. А. Кавалені да ваеннай тэмы – з'ява невыпадковая. Усё яго творчае жыццё як даследчыка звязана з вывучэннем пытанняў Другой сусветнай вайны. Аляксандр Аляксандравіч прытрымліваецца прынцыпу гістарызму і прыярытэту нацыянальна-дзяржаўнага падыходу, імкнецца да комплекснага, аб'ектыўна-гістарычнага аналізу падзей, спалучаючы даследчую працу з папулярызацыяй гістарычных ведаў, засноўваючыся на багатым і разнастайным фактычным матэрыяле.

У навуковых працах А. А. Кавалені на аснове вялікай колькасці ўведзеных у навуковы ўжытак дакументальных крыніц пераканаўча даказана, што партызанскі рух на тэрыторыі акупіраванай Беларусі меў самую шырокую падтрымку мясцовага насельніцтва. Толькі дзякуючы пастаяннай, цеснай сувязі і дапамозе з боку жыхароў партызанская барацьба набыла шырокі размах, якога не ведала гісторыя, – гэта быў сапраўдны фронт у тыле акупантаў.

У 2004–2010 гг. Аляксандр Аляксандравіч працаваў дырэктарам Інстытута гісторыі НАН Беларусі. Гэта быў этап напружанай, але плённай дзейнасці – рэарганізацыя структуры інстытута, вызначэнне новых перспектывных напрамкаў навуковых даследаванняў і інш. У гэты час А. А. Каваленя выразна прадэманстравала, што ён не толькі таленавіты вучоны і педагог, але і выдатны арганізатар навукі. Дзякуючы яму Інстытут гісторыі ператварыўся ў дзяржаўны цэнтр

арганізацыі сістэмных гістарычных даследаванняў; вучоныя інстытута паспяхова выканалі дзяржаўную комплексную праграму навуковых даследаванняў на 2006–2010 гг. «Гісторыя беларускай нацыі, дзяржаўнасці і культуры»; упершыню за ўсю гісторыю краіны ў інстытуце 1 лістапада 2007 г. была адкрыта ўнікальная Археалагічная навукова-музейная экспазіцыя, якая яскрава раскрывае багатую гісторыка-культурную спадчыну Беларусі; вучонымі інстытута былі падрыхтаваны і рэалізаваны на практыцы навуковыя канцэпцыі абноўленага Музея гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Музея Нацыянальнага парка «Белавежская пушча», а таксама распрацавана навуковая канцэпцыя Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь. Пад рэдакцыяй Аляксандра Аляксандравіча выдадзены такія знакавыя працы, як энцыклапедыя «Вялікае Княства Літоўскае» ў 3 тамах (2005, 2010); энцыклапедычны даведнік «Современная Беларусь» у 3 тамах (2006–2007); «Беларусь: Народ. Государство. Время» (2009).

У 2021 г. Аляксандр Аляксандравіч Каваленя быў абраны акадэмікам Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

Шмат сіл і энергіі А. А. Каваленя аддае працы з моладдзю, яе патрыятычнаму выхаванню. Не адзін год ён з'яўляўся старшынёй Рэспубліканскай алімпіяды па гісторыі сярод адоранай вучнёўскай моладзі, а таксама намеснікам старшыні Рэспубліканскага конкурсу творчых работ сярод вучняў і студэнтаў. Дзякуючы яго актыўнай пазіцыі Інстытутам гісторыі НАН Беларусі сумесна з Інстытутам усеагульнай гісторыі Расійскай акадэміі навук пры фінансавай падтрымцы Міждзяржаўнага фонду супрацоўніцтва дзяржаў – удзельніц Садружнасці Незалежных Дзяржаў у Мінску 14–23 чэрвеня 2010 г. была праведзена V Міжнародная летняя школа маладых вучоных-гісторыкаў краін СНД «Актуальныя праблемы Второй мировой и Великой Отечественной войн (к 65-летию Великой Победы)». Такія летнія школы арганізуюцца інстытутам і зараз. Ужо 14 гадоў Аляксандр Аляксандравіч узначальвае аргкамітэт Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі навучэнцаў «Вялікая Айчынная вайна 1941–1945 гадоў у гістарычнай памяці народа», якая штогод праводзіцца на базе гімназіі № 174 г. Мінска. Ён шмат робіць для арганізацыі штогадовага рэспубліканскага конкурсу творчых работ (прысвечанага Году гістарычнай памяці, Году міру і стваральнай працы, Году якасці і Году добраўпарадкавання).

У лютым 2009 г. Аляксандру Аляксандравічу быў аказаны высокі давер з боку кіраўніцтва дзяржавы. Ён быў прызначаны акадэмікам-сакратаром Аддзялення гуманітарных навук і мастацтваў НАН Беларусі, уведзены ў склад Прэзідыума Нацыянальнай акадэміі навук.

За гэты час пад яго кіраўніцтвам і пры непасрэдным удзеле былі паспяхова выкананы тры дзяржаўныя праграмы навуковых даследаванняў: «Гуманітарныя навукі як фактар развіцця беларускага грамадства і дзяржаўнай ідэалогіі (гісторыя, культура, грамадства, дзяржава)» на 2011–2015 гг.; «Эканоміка і гуманітарнае развіццё беларускага грамадства» на 2016–2020 гг.; «Грамадства і гуманітарная бяспека беларускай дзяржавы» на 2021–2025 гг.; сфарміравана і зацверджана дзяржаўная праграма навуковых даследаванняў «Сацыяльна-эканамічная, палітычная і нацыянальна-культурная бяспека беларускай дзяржаўнасці» на 2026–2030 гг. Гэтыя праграмы ў першую чаргу накіраваны на даследаванне асаблівасцей фарміравання духоўнай і матэрыяльнай культуры беларускага народа на розных этапах гістарычнага развіцця, навуковае абгрунтаванне ролі нацыянальнай культуры, мовы і літаратуры ў сучасных цывілізацыйных працэсах, распрацоўку механізмаў росту канкурэнтаздольнасці нацыянальнай эканомікі, вызначэнне стратэгіі духоўна-культурнага і сацыяльна-эканамічнага развіцця беларускага грамадства. Дзякуючы Аляксандру Аляксандравічу падрыхтаваны і пабачылі свет дзевяць манаграфічных выданняў «Акадэмічная гуманітарыстыка: важнейшыя вынікі», якія ў абагульненым выглядзе паказваюць дасягненні акадэмічных вучоных па выніках выканання кожнага года заданняў дзяржаўнай праграмы навуковых даследаванняў.

За ўвесь час навукова-педагагічнай дзейнасці ім апублікавана звыш 1200 навуковых і навукова-метадычных прац, з якіх каля 120 асабістых і калектыўных манаграфій, падручнікаў, вучэбных дапаможнікаў, даведнікаў і брашур. Пры непасрэдным удзеле А. А. Кавалені сфарміравана моцная навуковая школа даследчыкаў Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў. Акрамя таго, ён з'яўляецца навуковым рэдактарам і рэцэнзентам значнай колькасці навуковых, навукова-папулярных і энцыклапедычных выданняў. Ён падрыхтаваў 4 доктары і 7 кандыдатаў

гістарычных навук. Сярод яго вучняў – два рэктары Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь. З 2005 г. А. А. Каваленя ўзначальвае савет па абароне доктарскіх і кандыдацкіх дысертацый пры Інстытуце гісторыі НАН Беларусі.

Аляксандр Аляксандравіч – навуковы рэдактар, член рэдакцыйных калегій і саветаў часопісаў «Доклады Национальной академии наук Беларуси», «Весці Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Серыя гуманітарных навук», «Архівы і справаводства», «Беларуская думка», «Беларускі гістарычны часопіс», «Гісторыя і грамадазнаўства», «Историческое пространство. Проблемы истории стран СНГ». Ён узначальвае Камісію Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі па гісторыі навукі, з'яўляецца старшынёй экспертнага савета па сацыяльных і гуманітарных навук Мінжведамаснай камісіі па разглядзе кандыдатур для прызначэння стыпендыя Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, уваходзіць у склад Бюро вучонага савета Беларускага фонду фундаментальных даследаванняў.

Сведчаннем высокага навуковага аўтарытэту А. А. Кавалені з'яўляецца яго ўдзел у міжнародных форумах не толькі ў Беларусі, але і далёка за яе межамі. Аляксандр Аляксандравіч – адзін з заснавальнікаў і актыўных удзельнікаў Асацыяцыі інстытутаў гісторыі краін Садружнасці Незалежных Дзяржаў, ён шмат увагі надае развіццю супрацоўніцтва з беларускай дыяспарай у Расійскай Федэрацыі, узначальвае ад беларускага боку Экспертна-кансультацыйны расійска-беларускі савет па гісторыі.

Нягледзячы на вялікую навукова-арганізацыйную дзейнасць, ён па-ранейшаму працягвае актыўна займацца навукова-даследчай працай. У часопісах, перыядычным друку і навуковых выданнях пастаянна з'яўляюцца яго артыкулы, прысвечаныя асвятленню праблем гісторыі Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў, актуальным пытанням развіцця гуманітарных навук.

Пры непасрэдным удзеле А. А. Кавалені як арганізатара творчага калектыву, навуковага рэдактара і аднаго з аўтараў да 70-годдзя Вялікай Перамогі была падрыхтавана ўнікальная калектывная манаграфія «Вклад белорусского народа в Победу в Великой Отечественной войне» (2015), якая стала пераможцам Міжнароднага конкурсу «Научная книга – 2015». У гэтай навуковай працы створана цэласная аб'ектывная карціна ўдзелу беларусаў і ўраджэнцаў Беларусі ў найважнейшых падзеях Вялікай Айчыннай вайны. На вялікім фактычным матэрыяле паказаны ўклад насельніцтва БССР у агульную Перамогу. Комплексна даследаваны масавы гераізм беларускага народа на франтах вайны, раскрыты самаахвярная барацьба партызан і падпольшчыкаў, удзел беларусаў і ўраджэнцаў рэспублікі ў еўрапейскім руху Супраціўлення і ў складзе войск анты-гітлераўскай кааліцыі, гераічная праца ў савецкім тыле і падчас аднаўлення разбуранай вайной эканомікі, сацыяльнай сферы, навукі і культуры БССР.

У 2018 г. была завершана шматгадовая калектывная міжнародная навукова-дакументальная праца «Страна в огне. 1941–1945» у 3 тамах і 6 кнігах, за якую А. А. Кавалені ў складзе аўтарскага калектыву прысуджана прэмія РАН і НАН Беларусі.

Аляксандр Аляксандравіч прымаў актыўны ўдзел у падрыхтоўцы і апублікаванні этапнага для беларускіх гісторыкаў чатырохтомнага «Вялікага гістарычнага атласа Беларусі» (2009, 2013, 2016, 2018). За гэту працу ён разам з іншымі калегамі быў удастоены прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «За духоўнае адраджэнне» за 2019 г.

Пад кіраўніцтвам А. А. Кавалені як галоўнага рэдактара быў арганізаваны творчы навуковы калектыв, у выніку напружанай працы якога ўпершыню ў гістарычнай навуцы была падрыхтавана і апублікавана фундаментальная пяцітомная праца «История белорусской государственности» (2018–2020). Выданне стала пераможцам у намінацыі топ-10 вынікаў дзейнасці вучоных НАН Беларусі за 2019 г.

Адзначым таксама велізарны ўклад А. А. Кавалені ў падрыхтоўку і выданне ўнікальнай 7-томнай калектывнай працы «Республика Беларусь. 25 лет созидания и свершений» (2020). Ён быў адным з аўтараў тэкстаў «Нацыянальнага атласа Беларусі» (2024).

Толькі за апошнія гады пабачылі свет такія калектывныя выданні пры ўдзеле Аляксандра Аляксандравіча, як «Твои сыновья, Беларусь: маршалы, генералы (адмиралы) – белорусы и уроженцы Беларуси в годы Великой Отечественной войны: биографический справочник» (2019) і «Созвездие героев земли белорусской» (2019), падрыхтаваныя сумесна з вядомым гісторыкам

Б. Д. Даўгатовічам, а таксама «С верой в Победу: Беларусь в Великой Отечественной войне: 100 вопросов и ответов» (2020, падрыхтавана сумесна з Б. Д. Даўгатовічам, Д. М. Хромчанкам).

Даследаванні А. А. Кавалені адрозніваюцца навуковай глыбінёй, фундаментальнасцю і комплекснасцю падыходаў, жаданнем пранікнуць у глыбіннюю сутнасць ваенна-палітычных працэсаў і падзей, што адбываліся ў гады Другой сусветнай вайны. Выкарыстанне шырокага кола разнастайных архіўных дакументальных крыніц узмацняе навуковую вартасць прац Аляксандра Аляксандравіча.

Выступленні А. А. Кавалені на радыё, тэлебачанні, шматлікія публікацыі ў перыядычным друку заўсёды кранаюць душу. Яму ўласцівы лепшыя чалавечыя якасці, актыўная грамадзянская пазіцыя і ўвага да калег. Яго шчырыя размовы, канструктыўныя ідэі, глыбокае веданне праблем і аналітычнае мысленне дапамагаюць плённа працаваць на карысць нашай краіны.

За плённую працу Аляксандр Аляксандравіч узнагароджаны нагрудным знакам Міністэрства адукацыі «Выдатнік адукацыі» (2002), юбілейным медалём «60 гадоў вызвалення Рэспублікі Беларусь ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў» (2005), медалём Францыска Скарыны (2006), Падзякай Кіраўніцтва справамі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь (2009), Ганаровай граматай Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі (2009, 2021), Падзякай Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь (2011), Ганаровай граматай Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь (2014), юбілейным медалём «70 гадоў Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне 1941–1945 гг.» (2015), нагрудным знакам «Залаты медаль Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі “За вялікі ўклад у развіццё навукі”» (2016), нагрудным знакам адзнакі імя У. М. Ігнатоўскага Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі (2019), Ганаровай граматай Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь (2022), Ганаровай граматай Нацыянальнага цэнтра заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь (2022), нагрудным знакам «Сярэбраны медаль Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі “За дасягненні ў навучы”» (2023), Ганаровай граматай Еўразійскай эканамічнай камісіі (2023), нагрудным знакам «Вялікі медаль Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі» (2024), Падзякай Дзяржаўнага сакратара Савета Бяспекі Рэспублікі Беларусь (2024), нагрудным знакам «За заслугі перад Нацыянальнай акадэміяй навук Беларусі» (2026).

Акрамя таго, А. А. Кавалені прысвоена ганаровае званне заслужанага дзеяча навукі Рэспублікі Беларусь (2014), званне «Вучоны года Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі – 2019», ганаровае званне «Поўны кавалер медалёў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі» (2024).

Бясспрэчна, сёння А. А. Каваленя – адзін з найбольш аўтарытэтных спецыялістаў у галіне гістарычнай навукі, які працягвае плённа працаваць.

Ад усяго сэрца жадаем Аляксандру Аляксандравічу моцнага здароўя, творчага натхнення і новых поспехаў на карысць гуманітарнай бяспекі беларускай дзяржавы.

*В. В. Даніловіч, доктар гістарычных навук,
дацэнт, намеснік старшыні Пастаяннай камісіі па адукацыі,
культуры і навучы Палаты прадстаўнікоў
Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь*

*В. Л. Лакіза, кандыдат гістарычных навук,
дацэнт, дырэктар Інстытута гісторыі НАН Беларусі*

*М. Г. Жылінскі, кандыдат гістарычных навук,
дацэнт, рэктар Універсітэта НАН Беларусі*

*В. С. Юшкевіч, кандыдат філалагічных навук,
намеснік акадэміка-сакратара Аддзялення гуманітарных навук
і мастацтваў НАН Беларусі*